

титуційно-реформаторських перспектив в Україні // Проблеми сучасного українського конституціоналізму : зб. наук. пр. / Конституц. Суд України, Акад. прав. наук України. — К. : Логос, 2008 ; Крусян А. Р. Сучасний український конституціоналізм: теорія і практика : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук / А. Р. Крусян. — О., 2010 ; Мішина Н. В. Органи самоорганізації населення: порівняльно-правове дослідження : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук / Н. В. Мішина. — О., 2010 ; Терлецький Д. С. Конституційно-правове регулювання дії міжнародних договорів в Україні : монографія / Д. С. Терлецький. — О. : Фенікс, 2009 ; Терлецький Д. С. Конституційний Суд України — Міністерство юстиції України: конфлікт повноважень у сфері забезпечення дії міжнародних договорів України // Юридичний вісник. — 2006. — № 4 ; Терлецький Д. С. Феномен «м'якого права» в контексті положень статті 18 Конституції України // Юридичний вісник. — 2009. — № 2 ; Чернопицук Я. В. Конституціоналізація європейської інтеграції: етимологія змісту // Держава і права : зб. наук. ст. — К. : Ін-т держави і права НАН України, 2010.

19. Олькіна О. В. Конституційний інститут дострокового припинення повноважень вищих посадових осіб України: розвиток законодавства та юридичної практики : дис.

... канд. юрид. наук : 12.00.02 / О. В. Олькіна ; НУ ОЮА. — О., 2011. — 280 с.

20. Пережняк Б. А. Державна політика України в галузі культури на сучасному етапі державотворення: організаційно-правові питання // Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. — О. : Фенікс, 2007. — Вип. 30 ; Пережняк Б. А. Адміністративно-правове регулювання освітньої діяльності в Україні: сучасний стан і перспектива // Часопис адміністративістики. — 2007. — № 1.

21. Доктринальное сопровождение юридической практики: история и современный опыт кафедры конституционного права ОНЮА : сб. науч.-практ. ст. — О. : Юрид. л-ра, 2007.

22. Юридичний вісник. — 2010. — № 4.

23. Конституція України. З алфавітно-предметним покажчиком. Українською, російською, англійською мовами / уклад.: М. П. Орзіх, С. С. Сон, О. В. Наконечна. — О. : Юрид. л-ра, 2010.

24. Конституція України у судових рішеннях / М. П. Орзіх, А. А. Єзеров, Д. С. Терлецький. — К. : Юрінком Інтер, 2011.

25. Проблемы современной конституционалистики : учеб. пособие / М. Ф. Орзих, А. Р. Крусян [и др.] ; под ред. М. Ф. Орзих. — К. : Юрінком ИНТЕР, 2012. — 368 с.

УДК 378.634(477.7-25Од)

С. Ківалов,

доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, президент НУ «ОЮА», завідувач кафедри адміністративного та фінансового права

Л. Біла-Тіунова,

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного і фінансового права

КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО І ФІНАНСОВОГО ПРАВА

Кафедра адміністративного і фінансового права є правонаступницею кафедри адміністративного права та управління Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова. Після створення Одеської державної юридичної академії кафедра адміністративного права та уп-

равління перейшла до складу академії, зумівши зберегти свій основний професорсько-викладацький склад, який продовжив наукові традиції, започатковані ще на кафедрах фінансового права та поліцейського права Новоросійського університету. Рішенням вченої ради

ДО 165-Ї РІЧНИЦІ ОДЕСЬКОЇ ПРАВОВОЇ ШКОЛИ

ОДЮА від 10 квітня 1998 р. кафедру адміністративного права та управління було перейменовано на кафедру адміністративного і фінансового права, основними напрямками наукової діяльності якої є подальше становлення та розвиток теорії адміністративного права, адміністративного процесу і фінансового права з урахуванням тих політико-правових реалій, які склалися у сучасній Україні.

З початку створення кафедри адміністративного і фінансового права її беззмінним завідувачем є доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України Сергій Васильович Ківалов. Під його керівництвом кафедра продовжує славні традиції як учених Новоросійського університету (П. Н. Шейміна, А. Ф. Федорова, С. І. Іловайського, І. Ю. Патлаєвського, В. Н. Твердохліба та ін.), так і представників сучасної адміністративної науки. Саме з іменем Сергія Васильовича Ківалова пов'язано становлення одеської школи адміністративного права, яка визнана науковим співтовариством як в Україні, так і за її межами.

Кафедра адміністративного і фінансового права є однією з провідних кафедр Національного університету «Одеська юридична академія», яка нараховує 35 викладачів, у тому числі 4 доктори та 21 кандидат наук. Професорсько-викладацький склад кафедри представлено п'ятьма професорами — С. В. Ківалов, Л. Р. Біла-Тіунова, Т. А. Латковська, І. М. Пахомов, Л. К. Царьова; двадцять двома доцентами — О. В. Тодошак, С. В. Пархоменко-Цироциянц, А. О. Неугодніков, Г. М. Писаренко, А. С. Нестеренко, О. І. Бедний, А. Ю. Осадчий, Є. Є. Додіна, А. В. Стрельников, І. К. Залюбовська, І. О. Картузова, К. М. Зубов, Д. В. Кравцов, Д. А. Козачук, Г. В. Фоміч, К. В. Бондаренко, В. С. Кіценко, М. І. Сідор, Ю. В. Боднарук, О. В. Бачеріков, І. С. Орехова, Я. І. Маслова, а також вісьмома асистентами — О. М. Михайлов, О. О. Хоренко, А. Л. Калімбет, Р. І. Міщенко, О. В. Лещенко, О. Є. Панфілов, Л. М. Корнута, О. П. Хамходера.

В аспірантурі кафедри навчаються: О. В. Адабаш (адміністративний примус), О. П. Хамходера (інспекція як орган державного управління), А. О. Беспалова (адміністрування податків і зборів в Україні), О. В. Закаленко (адміністративний позов), О. І. Нечитайленко (адміністративний нагляд), С. В. Березовська (фінансова діяльність ОМС), О. Ф. Лавренова (служба як орган державного управління), М. М. Вершиніна (оскарження актів, дій та бездіяльності Верховної Ради України), І. С. Козій (оскарження рішень, дій та бездіяльності ОМС), Ю. О. Гаврилюк (оскарження в адміністративному суді рішень, дій та бездіяльності Вищої ради юстиції), Л. М. Корнута (дисциплінарна відповідальність державних службовців), К. О. Нестеренко (правовий статус біженців), Я. І. Сандул (адміністративне регулювання ОМС земельних відносин), Г. Л. Кеча (правовий статус органів реєстрації), О. М. Кулеба (правовий статус МНС України), Д. А. Серій (правовий статус Державної судової адміністрації України). Організаційно-технічне забезпечення, діловодство та звітність успішно здійснюють старші лаборанти кафедри — О. В. Закаленко та О. І. Нечитайленко.

Одним із пріоритетних наукових напрямків діяльності кафедри є подальший розвиток теорії адміністративного судочинства та удосконалення чинного КАС України, що знайшло відображення у: підготовці перших в Україні коментованого КАС України і підручника (Кодекс адміністративного судочинства України : наук.-практ. коментар / за ред. С. В. Ківалова, О. І. Харитонової ; С. В. Ківалов, О. І. Харитонova [та ін.] — Х. : ТОВ Одісей, 2005. — 552 с. ; Адміністративне процесуальне (судове) право України : підручник / за заг. ред. С. В. Ківалова. — О. : Юрид. л-ра, 2007. — 270 с.), захищених 8 дисертаціях з проблемних питань адміністративного судочинства (організаційно-правового забезпечення оскарження громадянами незаконних дій органів виконавчої влади в судах (А. Ю. Осадчий), процесуального статусу адміністративного

таких цілей відноситься обов'язок органів публічного управління засобами адміністративного права: 1) попередити протиправне посягання на права, свободи та публічні законні інтереси фізичних і юридичних осіб; 2) не допустити порушення фізичними та юридичними особами прав свобод і публічних законних інтересів третіх осіб; 3) прискікти порушення прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб; 4) прийняти всі передбачені компетенцією заходи щодо поновлення прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних і юридичних осіб; 5) забезпечити притягнення винних осіб до адміністративної чи іншого типу юридичної відповідальності;

— суттєве значення для правозастосовної діяльності адміністративних судів має класифікація виборчих спорів, оскільки від правильного віднесення виборчого спору до певного виду залежить визначення їхньої юрисдикції і підсудності, застосування правил обчислення процесуальних строків. Визначення виду виборчого спору впливає на формування єдиної практики розгляду і вирішення адміністративними судами досліджуваної категорії справ. Обґрунтовано доцільність виокремлення таких критеріїв класифікації виборчих спорів, що розглядаються адміністративними судам: 1) предмет виборчого спору: а) активного виборчого права; б) пасивного виборчого права; 2) сторони виборчого спору: а) за участю виборців; б) між кандидатами на виборні посади і територіальними виборчими комісіями; в) між кандидатами на виборні посади та органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами організаціями, в тому числі ЗМІ, їх власників, посадових і службових осіб, творчих працівників; г) між територіальними виборчими комісіями та органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами організаціями, в тому числі ЗМІ; д) за участю Центральної виборчої комісії; 3) стадія виборчого процесу: а) призначення виборів; б) формування виборчих округів, виборчих дільниць;

в) формування виборчих комісій; г) формування списків виборців; д) реєстрації кандидатів; є) передвиборчої агітації; ж) голосування; з) підрахунку голосів і встановлення результатів виборів; і) встановлення остаточних результатів виборів та їх оголошення. Ця класифікація може використовуватися при визначенні порядку обчислення строку звернення до адміністративного суду та процесуальних строків розгляду, вирішення і виконання судових рішень у справах, пов'язаних з виборчим процесом; 4) зміст спірних відносин: а) народних депутатів України; б) Президента України; в) Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад, сільських, селищних, міських голів.

Колектив кафедри активно займається проблемами публічної і державної служби, удосконаленням законодавства про державну службу, у результаті чого було підготовлено 1 монографію (Біла-Тіунова Л. Р. Службова кар'єра в Україні : монографія / Л. Р. Біла-Тіунова. — О. : Фенікс, 2012. — 540 с.), 18 підручників, посібників, науково-практичних коментарів (Ківалов С. В. Практикум із спецкурсу «Організація державної служби в Україні» / С. В. Ківалов, Л. Р. Біла, О. В. Тодошак — О. : Юрид. л-ра, 2002. — 108 с. ; Ківалов С. В. Закон України «Про державну службу» : наук.-практ. коментар / С. В. Ківалов, Л. Р. Біла-Тіунова. — 2-ге вид., змін. і допов. — О. : Фенікс, 2009. — 692 с. ; Біла-Тіунова Л. Р. Государственная служба. [Введение в украинское право : учебник] / [под ред. С. В. Кивалова, Ю. Н. Оборотова] ; Л. Р. Біла-Тіунова. — О. : Юрид. л-ра, 2009. — 768 с. ; Ківалов С. В. Публічна служба в Україні : підручник [для студ. вищ. навч. закл.] / С. В. Ківалов, Л. Р. Біла-Тіунова. — О. : Фенікс, 2009. — 688 с. ; Ківалов С. В. Державна служба в Україні : навч. посіб. / С. В. Ківалов, Л. Р. Біла-Тіунова. — 2-ге вид., переробл. і допов. — О. : Фенікс, 2011. — 184 с.), понад 270 наукових статей, 8 захищених дисертацій (з питань: службової кар'єри державних службовців (Л. Р. Біла-Тіунова), служби в митних органах

До сфери наукових інтересів кафедр належать такі проблемні питання адміністративного права, як державне управління: управління у галузі автомобільних доріг (Я. І. Маслова), релігійні організації як об'єкти державного управління (Є. Є. Додіна), правовий статус Кабінету Міністрів України (С. В. Осауленко), правовий статус Голодержслужби України (О. М. Стець); адміністративна відповідальність: за порушення законодавства про рекламу (А. В. Стрельников), за порушення антимонопольного законодавства (К. В. Бондаренко), державний контроль (І. К. Залюбовська, І. С. Орехова), адміністративні послуги (Г. М. Писаренко), адміністративне процедурне право (Д. А. Козачук).

Одним із важливих напрямків наукових досліджень кафедри є подальший розвиток теорії фінансового права, удосконалення податкового, бюджетного і банківського законодавства, над якими активно працюють професори Т. А. Латковська і Л. К. Царьова, доценти: С. В. Пархоменко-Цироцяниця, А. С. Нестеренко, Д. В. Кравцов, В. С. Кіценко, М. І. Сідор, Ю. В. Боднарчук, асистенти О. В. Лещенко і А. О. Безпалова. Результати їхніх наукових досліджень висвітлені у 4 монографіях, 10 підручниках і посібниках, 350 наукових публікаціях. Серед найбільш важливих наукових результатів слід назвати такі:

— одним із основних принципів фінансового права є принцип пріоритетності публічних фінансових інтересів у фінансовій діяльності. Принцип пріоритетності публічних фінансових інтересів у фінансовій діяльності відображає динаміку розвитку майнових відносин. У сучасних умовах відбувається проникнення об'єктів публічно-правового регулювання у приватноправове і навпаки. Поєднання публічних та приватних інтересів у правовому регулюванні фінансових відносин виражається через два взаємопов'язаних елементи: збереження публічного пріоритету, але з урахуванням приватних інтересів; взаємопроникнення та взаємодія публічно-правових та приватноправових

юридичних засобів, зокрема, категорій, принципів, методів;

— грошова система є об'єктом державного контролю і регулювання, що має забезпечити стабільність національних грошей, а також є складовим механізмом державної економічної політики. Складність державного регулювання грошової системи та існування проблем в такій сфері регулювання зумовлена тим, що впливати на неї можливо з різних позицій: миттєво або в довгостроковому періоді, заходами прямого впливу або опосередковано, грошово-кредитними, бюджетно-фіскальними методами або заходами валютно-курсового регулювання. Основними з напрямків державного регулювання грошової системи можуть бути: інституційний, який здійснюється через проведення грошових реформ, та поточний, що реалізується через заходи грошово-кредитної політики;

— досліджуючи питання співвідношення базових категорій податкового права «податкова система» та «система оподаткування», зроблено висновок, що «система оподаткування» (згадана в Конституції в ч. 2 ст. 92 — «виключно законами України встановлюються система оподаткування, податки і збори») і «податкова система» (згадана у Податковому кодексі) не є тотожними поняттями, адже податкова система та її зміст (перелік податків та зборів) встановлюються виключно Податковим кодексом, а система оподаткування законами (не лише Податковим кодексом чи навіть податковими законами). Система оподаткування, по суті, включає в себе податкову систему (встановлену Податковим кодексом) та систему загальнодержавних зборів (плат, внесків), встановлених іншими законами;

— виокремлено дві форми розв'язання податкових спорів: 1) адміністративний порядок розв'язання податкових спорів (спір вирішується податковими та митними органами); 2) судовий порядок розв'язання податкових спорів (спір вирішується адміністративними судами в процесі адміністративного судочинства). Вбачається доцільним закріпити у Податковому кодексі України окремих

ДО 165-Ї РІЧНИЦІ ОДЕСЬКОЇ ПРАВОВОЇ ШКОЛИ

ня перейшла до складу академії як кафедра адміністративного і фінансового права, основними напрямками наукової діяльності якої є подальше становлення та розвиток теорії адміністративного права, адміністративного процесу і фінансового права з урахуванням тих політико-правових реалій, які склалися у сучасній Україні.

Кафедра адміністративного і фінансового права являється правопреемницею кафедри адміністративного права і управління Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова. Після створення Одеської державної юридичної академії кафедра адміністративного права і управління перешла в склад академії як кафедра адміністративного і фінансового права, основними напрямками наукової діяльності якої є подальше становлення та розвиток теорії адміністративного права, адміністративного процесу і фінансового права з урахуванням тих політико-правових реалій, які склалися у сучасній Україні.

дальнейшее становление и развитие теории административного права, административного процесса и финансового права с учетом тех политико-правовых реалий, которые сложились в современной Украине.

Administrative and financial law department is a legal successor of the department of administrative law and governing of the Odesa state university of the name of I. I. Mechnikov. After the creation of Odesa state law academy the department of administrative law and governing passed to the structure of the academy as the administrative and financial law department, main scientific directions of which are further formation and development of the theory of administrative law, administrative procedural law and financial law in accordance with politico-legal realities of the modern Ukraine.

УДК 347.79+351.713

Є. Додін,

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри морського та митного права

КАФЕДРА МОРСЬКОГО ТА МИТНОГО ПРАВА

У 1996 році в Юридичному інституті Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова вперше на території України була створена кафедра морського та митного права. Необхідність заснування такої кафедри саме в південному регіоні держави, в Одесі, була обумовлена об'єктивними причинами — перетином у цьому сонячному місті морських шляхів сполучення молоді Української держави зі світом. Саме тут, гостріше за суходільні регіони, нагальною стала проблема підготовки кваліфікованих юристів, правознавців у сфері митного та морського права. Необхідність забезпечення морегосподарського комплексу та митних органів кваліфікованими

фахівцями поставила перед Юридичним інститутом завдання їх належної підготовки. Цього не могло відбутися без заснування окремої кафедри, що зосереджувала б свою роботу саме на цих доволі специфічних та «вузьких» предметах. Тоді головним завданням було відшукати спеціалістів, які б завдяки багаторічному досвіду практичної роботи та значним науковим здобуткам змогли б забезпечити науковий й освітній, й практичний потенціал роботи такої особливої кафедри. Не стало випадковим, що ініціатором створення кафедри, її фундатором та першим завідувачем став, тоді ще кандидат юридичних наук, доцент, Сергій Васильович Ківалов.